



*§ 44–0. Краіны Захаду

РЫНАЧНАЯ ЭКАНОМІКА ПАРЛАМЕНЦКАЯ ДЭМАКРАТЫЯ ДЗЯРЖАВА ДАБРАБЫТУ ІНТЭГРАЦЫЯ НЕАКАНСЕРВАТЫЗМ ЦЫВІЛІЗАЦЫЯ ПЛАН МАРШАЛА ДЭКАЛАНІЗАЦЫЯ

1. Паняцце «заходні свет». Паняцце «заходні свет», або «заходняя цывілізацыя», аб'ядноўвае краіны, што прытрымліваюцца агульных каштоўнасцей, у аснове якіх ляжыць каталіцкае або пратэстанцкае хрысціянства. Заходні свет уключае краіны Заходняй і Цэнтральнай Еўропы, ЗША, Канаду, Аўстралію, Новую Зеландыю. Некаторыя навукоўцы адносяць да яго і Японію.

Першапачаткова аснову каштоўнасцей заходняй цывілізацыі складала антычная спадчына. Сінтэз хрысціянскіх каштоўнасцей і антычных традыцый спарадзіў заходні лад жыцця, у аснове якога абв'язчалася павага да правоў чалавека, прыватнай уласнасці, вяршэнства закону. У наш час для краін Захаду характэрныя рыначная эканоміка і парламенцкая дэмакратыя.

У канцы 80-х — пачатку 90-х гг. XX ст. у сацыялістычных краінах Еўропы адбыліся глыбокія палітычныя змены, прызнаныя ў гэтых краінах дэмакратычнымі рэвалюцыямі. Былыя сацыялістычныя краіны зрабіліся часткай заходняга свету. Рэспубліка Беларусь непасрэдна мяжуе з ім, што істотна ўплывае на яе геапалітычнае становішча.

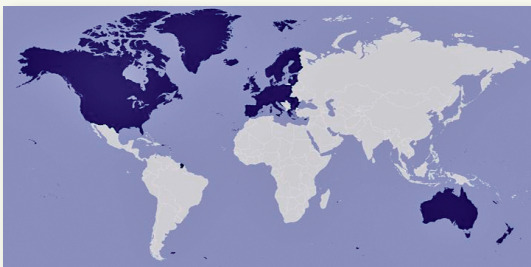
Краіны заходняга свету

Успомніце, што такое цывілізацыя.

Асноўныя прыкметы заходняй цывілізацыі

Успомніце, што такое парламент. У якой краіне і калі ён з'явіўся?

ПРАВВДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ



Савецкі гісторык Л. С. Васільеў адзначае, што заходняя цывілізацыя прайшла праз мноства этапаў развіцця, прытым каштоўнасці, мараль і памкненні людзей, інстытуты грамадства і эканоміка ў розны час і ў розных краінах часам супрацьлеглыя. Таму характэрныя прыкметы гэтай цывілізацыі вылучыць цяжка, але звычайна ўсе разумеюць, што і каго маюць на ўвазе пад тэрмінам «Захад».

1. Выкарыстоўваючы веды, засвоеныя на ўроках сусветнай гісторыі, вызначце асноўныя этапы развіцця заходняй цывілізацыі.
2. Складзіце кароткую гістарычную даведку «Заходняя цывілізацыя ў другой палове XX ст.», вылучыўшы яе характэрныя прыкметы. Выкарыстайце для выканання задання тэкст параграфа.

Рост уплыву «левых» партый

Чым, на вашу думку, тлумачыўся рост папулярнасці «левых» партый у краінах Захаду пасля Другой сусветнай вайны?

2. Палітычная сістэма краін Захаду. Адразу пасля заканчэння Другой сусветнай вайны ў краінах Захаду вырасла папулярнасць «левых» партый: сацыял-дэмакратаў і камуністаў. У Італіі і Францыі прадстаўнікі камуністычных партый увайшлі ў склад урадаў, але ў 1947 г. вымушаны былі іх пакінуць пад ціскам ЗША, якія патрабавалі ў абмен на фінансавую падтрымку ў рамках плана Маршала выгнання камуністаў з органаў улады. Пазіцыі сацыял-дэмакратычных партый былі моцныя ў Вялікабрытаніі, Францыі і скандынаўскіх краінах.

Пасля Другой сусветнай вайны ў ФРГ і Італіі былі створаны ўплывовыя партыі, якія ў аснову сваіх праграм паклалі хрысціянскія каштоўнасці. У ЗША працягвала функцыянаваць двухпартыйная сістэма, якая ўключала Рэспубліканскую і Дэмакратычную партыі.

У другой палове XX ст. у заходніх дзяржавах парламенты адыгрывалі галоўную ролю ў органах дзяржаўнай улады. Дзейнасць партый канцэнтравалася на ўдзеле ў выбарах з мэтай прыходу да ўлады.



ПАЛІТЫЧНАЯ СІСТЭМА КРАІН ЗАХАДУ

АДНАПАРТЫЙНАЯ

Іспанія

Партугалія

Захаванне даваенных дыктатарскіх рэжымаў

ДВУХПАРТЫЙНАЯ

ЗША

Вялікабрытанія

Узмацненне пазіцый Лейбарысцкай партыі

ШМАТПАРТЫЙНАЯ

Францыя

Італія

Рост папулярнасці левых партый

Якія асаблівасці гістарычнага развіцця паспрыялі ўсталяванню аднапартыйнай, двухпартыйнай і шматпартыйнай палітычнай сістэмы? Прааналізуйце гэты працэс на прыкладзе адной краіны.

У Іспаніі, Партугаліі і Грэцыі да сярэдзіны 1970-х гг. захоўваліся дыктатарскія рэжымы.

Аднак развіццё парламенцкай дэмакратыі не ўратавала ад палітычных канфліктаў і крызісаў дзяржавы Захаду. У 1968 г. яны сутыкнуліся з масавымі выступленнямі моладзі. Удзельнікі пратэстаў дабіваліся рэфармавання буржуазнага грамадства, якое лічылі несправядлівым і састарэлым

Палітычныя крызісы



Адной са знакавых падзей у гісторыі амерыканскага антываеннага руху быў паход на Пентагон — акцыя пратэсту супраць вайны ў В'етнаме, арганізаваная 21 кастрычніка 1967 г.

Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся, ці дасягнулі пратэстуючыя сваёй мэты.

Неакансерватызм

з пункту гледжання маралі новага пакалення. У ЗША ў 1960-я гг. праходзілі масавыя выступленні афраамерыканцаў за свае грамадзянскія правы і пратэсты супраць вайны ў В’етнаме.

У сярэдзіне 1970-х гг. пачаўся сусветны эканамічны крызіс. У гэтых умовах палітычнай сілай, якая прапанавала перайсці да новай палітыкі больш актыўнага развіцця рыначных адносін і падтрымкі прадпрымальніцтва, зрабіліся неакансерватары. Найбольш актыўна пераход да новай мадэлі развіцця эканомікі падтрымалі Кансерватыўная партыя ў Вялікабрытаніі і Рэспубліканская партыя ў ЗША. У 1979 г. лідар Кансерватыўнай партыі М. Тэтчэр стала прэм’ер-міністрам Вялікабрытаніі. У ЗША ў 1981 г. пасаду прэзідэнта заняў лідар Рэспубліканскай партыі Р. Рэйган.

Аднаўленне эканомікі пасля вайны

3. Эканамічная сістэма краін Захаду. «Дзяржава дабрабыту». Пасля Другой сусветнай вайны аб’ём вытворчасці ў краінах Заходняй Еўропы складаў 70% ад даваеннага. У ЗША ў ваенныя гады, наадварот, назіраўся значны эканамічны рост. На момант заканчэння вайны на ЗША прыпадала больш за палову прамысловай вытворчасці капіталістычных дзяржаў.

Краіны Заходняй Еўропы досыць хутка, да пачатку 1950-х гг., аднавілі сваю эканоміку. У гэтым ім дапамог *план Маршала*. Згодна з ім 16 еўрапейскіх дзяржаў і Турцыя атрымалі амерыканскую дапамогу на суму 13 млрд долараў. СССР адмовіўся ад удзелу ў плане Маршала.

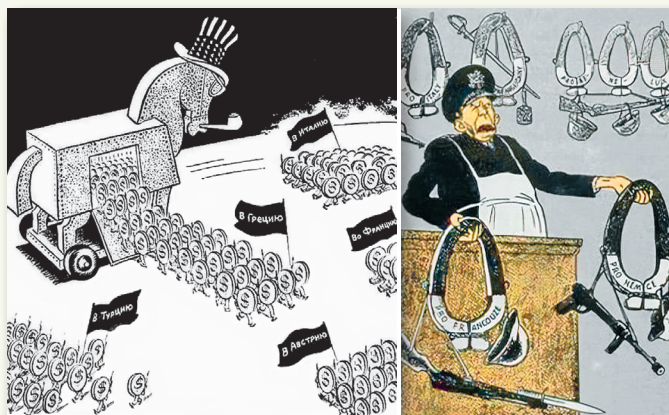
Эканамічнае развіццё ў 1950–1960-я гг.

У 50–60-я гг. XX ст. эканамічнае развіццё заходніх дзяржаў вылучалася высокімі тэмпамі росту. Важным фактарам, які спрыяў росту вытворчасці, выступіла дзяржаўнае рэгуляванне эканомікі. Яно было не толькі істотным сродкам мадэрнізацыі вытворчасці, але і інструментам сацыяльнай падтрымкі дзяржавай шырокіх колаў насельніцтва.

ПРАВОДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ



Плакат, прысвечаны плану Маршала.
«Якое б ні было надвор'е, толькі разам мы
дасягнем дабрабыту»



Карыкатуры «План Маршала на практыцы»

1. Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся ўмовы, на якіх выдавалася дапамога згодна з планам Маршала. Якія дзяржавы атрымалі гэтую дапамогу? Якія дзяржавы і чаму адмовіліся ад яе?
2. Разгледзьце плакат і карыкатуры, прысвечаныя плану Маршала. Вызначце стаўленне іх аўтараў да плана Маршала. У якіх краінах маглі быць створаны гэтыя карыкатуры і плакат?
3. Як вы лічыце, аўтары якой ілюстрацыі бліжэйшыя да праўды? Аргументуйце свой адказ.

Дзяржава актыўна падтрымлівала сацыяльныя праграмы. Значна выраслі даходы насельніцтва. Вялікія сродкі выдзяляліся на будаўніцтва жылля, школ, бальніц для людзей з нізкімі даходамі.

Такая палітыка прывяла да фарміравання на Захадзе мадэлі развіцця пад назвай «дзяржава дабрабыту». Гэтая мадэль характарызавалася высокім узроўнем жыцця і спажывання для абсалютнай большасці насельніцтва, сацыяльнай абаронасцю чалавека. Не толькі прадстаўнікі сярэдняга

«Дзяржава дабрабыту»

«ДЗЯРЖАВА ДАБРАБЫТУ»

**Пашырэнне
дзяржаўнага сектара
эканомікі**

Станоўчыя наступствы

- скарачэнне беднасці, няроўнасці;
- рост узроўню жыцця насельніцтва: доступ да аховы здароўя, адукацыі, іншых сацыяльных паслуг;
- прадухіленне сацыяльных хваляванняў, павышэнне стабільнасці ў грамадстве

**Сацыяльныя праграмы,
скіраваныя на павышэнне
дабрабыту людзей**

Адмоўныя наступствы

- павелічэнне падаткаў;
- рост дзяржаўнага доўгу;
- павелічэнне колькасці бюракратычнага апарату;
- зніжэнне ўзроўню працоўнай актыўнасці насельніцтва праз звышвысокую сацыяльную абароненасць, з'яўленне дармаедства

Як вы лічыце, чаму рэалізацыя мадэлі «дзяржава добрабыту» прывяла да такіх наступстваў?

класа, але і частка тых, хто належаў да маламаёмных пластоў насельніцтва, мелі доступ да якаснай аховы здароўя, адукацыі, у тым ліку вышэйшай. У выпадку страты здароўя або працы большасць грамадзян атрымлівалі гарантаваную матэрыяльную дапамогу. Асабліва высокай ступенню сацыяльнай абароны насельніцтва вылучаліся скандынаўскія дзяржавы. Існавалі таксама дапамогі па беднасці для сем'яў з дзецьмі, пажылыя людзі атрымлівалі пенсіі.

Гэтая палітыка была адказам Захаду на тыя сацыяльныя гарантыі, якія мела насельніцтва сацыялістычных краін, у тым ліку БССР.

У сярэдзіне 1970-х гг. краіны Захаду сутыкнуліся з глыбокім эканамічным крызісам. Яго наступствам была змена эканамічнай мадэлі развіцця, якую ажыццявілі неакансерватары.

Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся, у чым заключаўся нафтавы крызіс 1973 г. і як ён паўплываў на эканамічнае развіццё краін Захаду.

ПРАВОДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ

Крытыкуючы эканамічную палітыку свайго канкурэнта на прэзідэнцкіх выбарах, дзеючага прэзідэнта Дж. Картэра, Р. Рэйган адзначыў, што «пункт погляду ўрада Дж. Картэра на эканоміку можа быць выказаны ў некалькіх простых фразах: калі нешта працуе, абкладай гэта падаткам, калі яно працягвае працаваць — рэгулюй, а калі спынілася — субсідзіруй».

1. На якія недахопы эканамічнай палітыкі ўрада паказаў Р. Рэйган? Да чаго, на вашу думку, магла прывесці падобная эканамічная палітыка?
2. З дадатковых крыніц інфармацыі вылучыце асноўныя кірункі эканамічнай палітыкі Р. Рэйгана. Якую назву атрымала такая эканамічная палітыка?
3. Вызначце становішчы і адмоўныя вынікі эканамічнай палітыкі Р. Рэйгана. Зрабіце вывад наконт яе эфектыўнасці.



Рональд Рэйган

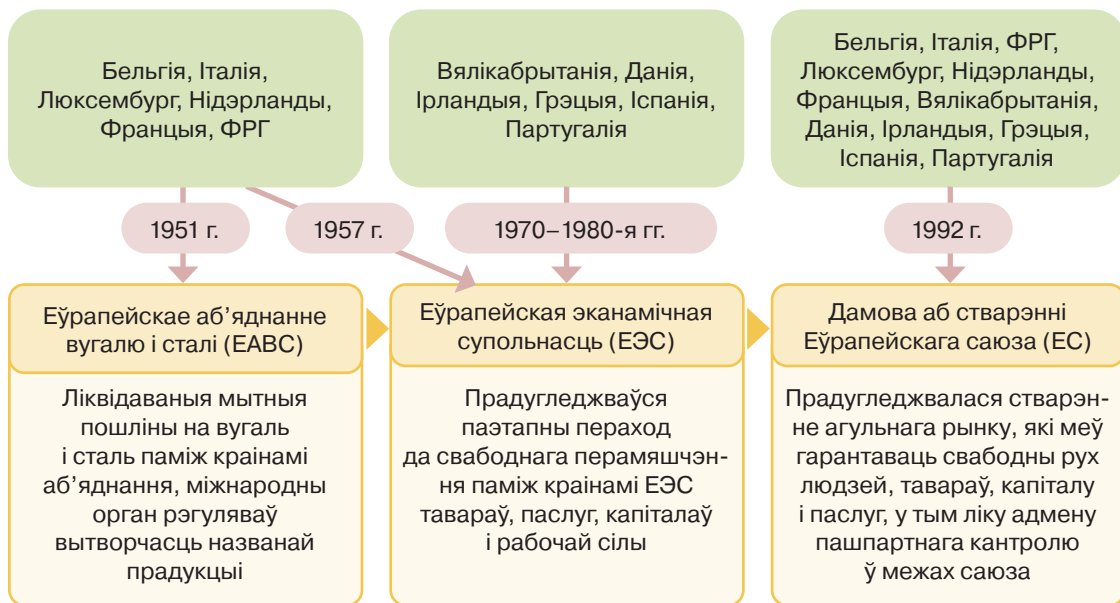
Прыйшоўшы да ўлады, яны рэзка абмежавалі дзяржаўнае рэгуляванне эканомікі, прыватызавалі многія дзяржаўныя прадпрыемствы, скарацілі сацыяльныя выдаткі на медыцыну, адукацыю, дапамогу бедным пластам насельніцтва, пераклаўшы адказнасць за жыццё чалавека на яго самога.

4. Еўрапейскі саюз: этапы стварэння і палітычная будова. Пасля Другой сусветнай вайны ў Заходняй Еўропе ўзмацнілася імкненне да інтэграцыі ў самых розных галінах. Краіны гэтага рэгіёна ўсё больш збліжала праблема аднаўлення і развіцця эканомікі, усведамленне агульных духоўных і палітычных каштоўнасцей.

Інтэграцыйныя працэсы ў Еўропе сутыкаліся і з пэўнымі праблемамі. Не была ўведзена ў дзеянне Еўрапейская Канстытуцыя, бо яе не падтрымала на рэферэндуме насельніцтва шэрагу еўрапейскіх дзяржаў (Францыя, Нідэрланды).

Праблемы еўрапейскай інтэграцыі

РАЗВІЦЦЁ ЕЎРАПЕЙСКОЙ ІНТЭГРАЦЫІ



Вызначце асноўныя этапы еўрапейскай інтэграцыі. Вызначце прычыны і наступствы кожнага этапу інтэграцыі.

Уступленне ў ЕС краін Заходняй Еўропы выклікала сярод насельніцтва «старых» членаў саюза бязь наплыву з усходу таннай рабочай сілы. Шмат хто быў незадаволены тым, што для падтрымкі слабейшых эканомік новых членаў ЕС патрабаваліся значныя сродкі.



Досыць хутка пераадолеўшы наступствы Другой сусветнай вайны, на 1950-я гг. краіны Захаду ўжо адчувалі эканамічны бум, што дазволіла казаць пра «дзяржаву дабрабыту». У другой палове XX ст. актывізаваліся інтэграцыйныя працэсы ў Заходняй Еўропе. У выніку дэкаланізацыі з'явілася вялікая колькасць новых незалежных дзяржаў. У той час як некаторыя краіны, што вызваліліся ад каланіяльнай залежнасці, мелі пэўны прагрэс у развіцці, іншыя знаходзіліся ў сітуацыі палітычнай і эканамічнай нестабільнасці.

калі ў свеце...

1992 г. — падпісанне
Маастрыхцкай дамовы
аб утварэнні Еўрапейскага саюза
(увайшла ў сілу ў 1993 г.)

на тэрыторыі Беларусі...

1991 г. — падпісанне
Пагаднення аб стварэнні
Садружнасці Незалежных Дзяржаў

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Што такое «заходні свет»? Пералічыце прыкметы заходняга грамадства.
2. Ахарактарызуйце асаблівасці палітычнага развіцця краін Захаду пасля Другой сусветнай вайны. Якія змены адбыліся ў іх палітычным жыцці ў той час? Чым яны былі абумоўлены?
3. Вылучыце асноўныя перыяды эканамічнага развіцця краін Захаду ў другой палове XX ст. Дайце кароткую характарыстыку кожнага з іх.
4. Назавіце фактары, якія паспрыялі актывізацыі інтэграцыйных працэсаў у Заходняй Еўропе. Якія міждзяржаўныя аб'яднанні былі створаны?
5. Назавіце фактары, якія паспрыялі працэсу дэкаланізацыі. Ахарактарызуйце яе вынікі.
6. Ахарактарызуйце шляхі развіцця вызваленых краін. Якія агульныя праблемы ім неабходна было вырашыць?